ופעמים שהם פטורים מזה ומזה היך עבידא (חלקו את הנכנסים ואח"כ חלקו את הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו את הבהמה ואח"כ חלקו את הנכנסים פטורין מזה ומזה) [א]חלקו[ה] [א]הנכנסים ולא חלקו הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכנסים פטורים מזה ומזה א"ר מנא הדא דאת אמר בשלא היתה הבהמה רוב אבל אם היתה הבהמה רוב הן הן עיקר נכסים ר' אבין אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה את פוטרו מן הקלבון א"ל לא שניא היא שהוא נותן סלע א' שלימה מעתה אפילו חלקו [ב]וחזרו ונשתתפו חייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון ותנינן חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה: ר' בא בשם אבא בר רב הונא היא שני אחים שירשו את אביהן היא שני גיסין שירשו את חמיהן [ב]לאיכן[ו] היו הקלבנות נופלין ר"מ אומר לשקלים רבי לעזר אומר לנדבה ר"ש שזורי אומר [א] (א)ריקוע זהב וצפוי לבית קודש הקדשים בן עזאי אומר שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן ויש אומרים להוצאת דרכים:

הדרן עלך פרק באחד באדר

הלכה א מתני' [ג]מצרפין[ז] שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך כשם שהיו שופרות במקדש [ד]כך היו שופרות במדינה בני[ח] העיר [ה]ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה התרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן נמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים ואין עולין להן לשנה הבאה: **גמ'** ויעשו אותן מרגליות שמא תוזיל המרגליות ונמצא ההקדש מפסיד כהיא דתנינן תמן וכולן[ט] [ו]נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ [ז]משקלים [ג]ואין פודין בכלים [ח]וא"ר שמואל בר רב יצחק שמא יוזלו הכלים ונמצא ההקדש מפסיד אוף הכא נמי שמא תוזיל המרגליות ונמצא ההקדש מפסיד מתניתא בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא בדא ותני כן [ט]עתיקין במקדש ואין עתיקין במדינה מתני' בש"ח אבל בשומר שכר לא בדא א"ר אבא [י]ואפילו תימר בש"ש נגנבו[י] בלסטים מזוין אבדו (ב)כמי שטבעה ספינתו בים (ג)א"ר יוסטי ב"ר סימון אתיא כמ"ד תורמין[כ] [כ]על הגבוי ועל העתיד לגבות (ד)ברם כמ"ד אין תורמין לא על הגיבוי (ולא על הממושכן) ועל העתיד לגבות לא בדא: [ד](א)בני העיר ששלחו את שקליהם כו': א"ר אלעזר דר"ש היא דר"ש אומר קדשים שהוא חייב באחריותן כנכסיו הן א"ר יוחנן ד"ה היא משום שבועת תקנה. ע"ד דרבי יוחנן ניחא נשבעים לגזברים ואם לאו נשבעים לבני העיר ובני העיר שוקלים אחרים תחתיהן

בקלנון ובמעשר בהמה: **היך עבידא.** כמו היכי דמי: ה"ג חלקו את הנכנסים ולא חלקו את הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו את הבהמה ולא חלקו את הנכנסים פטורין בזה ובזה. וכ"ה בבכורות פ"ט. והכי פירושו חלקו את הנכנסים וחזרו ונשתתפו ולא חלקו בבהמה דבני קלנון הוו כשאר שותפין ובני בהמה הוו כתפוסת הבית: **הן הן עיקר נכסיו.** ואע"פ שחלקו את הנכנסים ולא חלקו את הבהמה פטורין מקלנון: **רבי שמי.** פריך וכי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה הואיל ולא חלקו נאמר שיהיו פטורין מן הקלבון אע"פ שלא נתנו שקליהן מן ירושת אביהן ואע"פ שהבהמות הן עיקר הנכסים אין לפטרן. כך למדתי ממגדל עוז בשם הר"מ מקולי ולא כהרא"ם ודבריו תמוהין: **לא שניא היא.** שאני הכא שהוא נותן סלע שלימה מאותן המעות שהיו מגיעין על חלקו הלכך הרי הוא כאילו לא חילקו: **ופריך מעתה.** לדבריך שעיקר הטעם שפטורים לפי שהוא נותן הסלע השלימה ממה שהוא מגיע על חלקו אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו יהיו פטורין ואנן לא תנן הכי: **היא שני אחין וכו'.** כלומר אין חילוק כל שבא מכח ירושה הרי הוא כתפיסת הבית אע"ג שאינן בירושה דאורייתא ולא שקל החוזן בשבילם ויש פירושים אחרים בשמועה זו וזו הנ"ל לפום פשטא דשמעתתא: **שולחנין.** שגבו השקלים במדינה כמ"ש הרמב"ם הן נטלו אותן בשכרן: **להוצאת דרכים.** להביא השקלים לירושלם: סליק פרק ראשון

הלכה א מתני' מצרפין שקלים לדרכונות. בני העיר שקבצו שקליהם יכולין להחליפן מדרכונות והוא מטבע של זהב להקל מעליהם משאוי הדרך: **שופרות.** תיבות שפיהן צר למעלה ומרחיב והולך כעין שופר כדי שלא יוכלו ליטול מהן כלום והיו עומדין בעזרה וכל אחד מביא שקלו ונותן בו: **במדינה.** בירושלם ולדברי הרמב"ם בשאר ערי ישראל: **ששלחו את שקליהן.** ביד שליח להוליכם ללשכה: **אם נתרמה התרומה.** שהיו רגילים לתרום מהקופות לצורך הקרבנות והיו תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות כדי שיהיה חלק בקרבנות אף לאותן שעדיין לא שקלו: **נשבעין.** שלוחים לגזברים דהואיל ונתרמה התרומה על המעות הללו קודם שנאבדו הרי נעשו כאילו היו ברשות הגזברים משעה שנתרמה התרומה עליהן וכשנגנבו או אבדו ברשות הגזברים נגנבו או אבדו הלכך נשבעים השלוחים לגזברים ונפטרים ואע"ג דאין נשבעין על ההקדשות בגמ' מתרץ לה: **ואם לאו.** שבשעה שאבדו עדיין לא נתרמה התרומה ברשות הבעלים אבדו הלכך נשבעין לאנשי העיר: **גמ' ופריך ויעשו אותן מרגליות.** כלומר יקנו מרגליות בעד השקלים ולא יטרחו להוצאת הדרכים: **ומפני שמא תוזל המרגליות.** ויפסיד ההקדש: **כהאי דתנינן תמן.** בכורות פ"ח: **וכולן נפדין וכו'.** כלו' וכל הנפדין כגון בכור אדם והקדשות נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים שהבא לשקול מחצית השקל צריך שיתן אותו כסף נקי מטבע מצוייר ולא שוה כסף ותני וסיי"ל דאף מעשר שני והראשון אינן אלא בכסף ולא שוה כסף: **ואין פודין.** מעשר שני בכלים: **מתניתא.** דתנן שהיו שופרות במדינה דיקא לתקלין חדתין לשקלים של שנה הבאה אבל לשקלים הישנים מי שלא שקל אשתקד לא היה שופרות במדינה אלא צריך להביאן למקדש: **ותני כן.** ויתניא נמי הכי: **עתיקין במקדש.** כדתנן לקמן פ"ו וגירסת הרמב"ם נראה ותני כן עתיקין במקדש ועתיקין במדינה ולשון קושיא היא וכי תנן הכי: **מתניתין.** דתנן נגנבו או שאבדו נשבעין ופטורין מלשלם דיקא בשומר חנם איירי: **אבל בשומר שכר.** אינו בדין זה אלא משלם בגניבה ואבידה ואינו נשבע: **ליסטים מזויין.** גנב מזויין דאונס הוא ולשמירה זו לא קבלו עליהם: **ברם כמ"ד וכו'.** אבל למ"ד אין תורמין על הגבוי אפי' נתרמה התרומה נשבעין לבני העיר והן שוקלין אחרים תחתיהם: **דר"ש היא.** הא דתנן דהשומרים נשבעין אתיא כר"ש: **דאר"ש.** במסכת שבועות קדשים שהמפקיד חייב באחריותן כדידיה דמיין ה"נ כיון דחייבין בני העיר לשקול תחתיהן לאו כהקדשות ניהו אבל לחכמים אין כאן שבועה דאין נשבעין על הקדשות: **משום שבועת תקנה.** מדאורייתא פטור לגמרי ורבנן הוא דתקון לה שלא יזלזלו בשמירת ההקדשות: **ה"ג ע"ד** דר"י ניחא נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר משום שבועת התקנה אלא לר"א נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן הדא היא דר"ש אלא נשבעין לגזברין

ריבב"ן

מתני' א' דרכונות. כמו דרכמוני זהב בספר עזרא: **מפני משוי הדרך.** להקל מעליהן. ירושלמי ויעשו אותן מרגלית כלומר מכל השקלים יקנו מרגלית ויקלו ממשוא' יותר. ושני שמא תוזל המרגלית ונמצא ההקדש מפסיד אבל הדרכונות אין לחוש שמא יוזלו מהן המטבעות היוצאין בירושלים: מתניתא בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא בדא כלומר בתקלין עתיקין מותר לקנות מרגלית ולא חיישינן שמא תוזל שאין באין אלא לחומת העיר ומגדלותיה: **בני העיר ששלחו את שקליהן אם נתרמה התרומה.** מן הכסף שבלשכה ונתנוהו בקופות דתניא בתוספתא פרק ב' תורמין על המשכון ועל הגבוי ועל העתיד לגבות נמצא שאותן השקלים ברשות הקודש איתינהו ונגנבו או נאבדו נשבעין לגזברין שההפסד לקדש ואם תאמר והתנן בשבועות אין נשבעין על ההקדשות דרעהו אמר רחמנא ולא הקדש ואמרי' בפרק הזהב אמר שמואל הכא בנושא שכר עסקינן ונשבעין ליטול שכרן או הכי נשבעין לגזברין נשבעין לבני העיר מבעי ליה אמר רבא נשבעין לבני העיר במעמד הגזברין כי היכי דלא ניחשדינהו שלא הפרישו שקלים או נמי כי היכי דלא ניקרינהו פושעים והא נגנבו או אבדו קתני ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה והכא נמי דלא משלמי דשומר שכר פטור לשלם להקדש דכי יתן איש אל רעהו כתיב ולא הקדש אגרייהו מיהא לפסוד אמר רבא נגנבו בלסטים מזוין אבדו שטבעה ספינתו בים דהוי אונס ושומר שכר פטור באונסין ר' יוחנן אמר הא מני ר' שמעון היא דאמר קדשים שחייבין באחריותן נשבע עליהן בפרק מרובה אמר ר' שמעון קדשים שחייבין באחריותן חייב שאינו חייב באחריותן פטור לענין תשלומי כפל ומדחייב הגנב כפל כממונו דמי. הכי נמי לענין שבועה. התינח עד שלא נתרמה התרומה משנתרמה התרומה קדשים שאין חייב באחריותן ניהו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי כו' אמר ר' אלעזר שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יזלזלו בהקדשות פי' שלא יזלזלו בשמירתן נשבעין לבני העיר הואיל

תקלין חדתין

היך עבידא. היכי דמי: ה"ג **חלקו את הבהמה ולא חלקו את הנכנסים פטורים בזה ובזה.** דכיון שחלקו בבהמה וחזרו ונשתתפו ה"ל לענין מעשר בהמה כשותפין ופטורין ממעשר ונכסים שלא חילקו עדיין שם תפוסת הבית עליהן ופטורין מקלבון והא קמ"ל דסד"א דלא נקל כולי האי דכיון דחלקו בבהמה נזיל לחומרא ונימא גלו אדעתייהו דלמיפלג בנכסים נמי קיימי ולחייבו בקלבון קמ"ל הכי מפרש לה בבכורות (נו ב) חלקו את הנכסים וחזרו ונשתתפו דלגבי קלבון הו"ל כשותפין וחייבין ובבהמה דלא חלקו הו"ל עדיין שם תפוסת הבית על הבהמות וחייבין בזה ובזה: **הדא דאמרת.** דכשחלקו הנכסים לחוד דחייבין בקלבון שלא היתה הבהמה שוה יותר מהנכסים: **הן הן עיקר נכסיו.** ואפי' חלקו הנכסים ולא הבהמות פטורים מקלבון דבתר רובא אזלינן: **ר"ש בעי.** אמתניתין פריך דקאמר לא חלקו פטורים מן הקלבון: **לא שניא הוא.** כלומר וכי לא שניא הוא דכיון דלא חלקו נותן סלע א' שלימה דעדיין קיימא תפוסת הבית ולא חשיב כהלואה: **אפילו חלקו ונשתתפו.** דעתנין נמי סלע א' שלימה יהיו פטורין מן הקלבון ומשני ר' ביבי הוא שני אחין הוא שני גיסין כלומר כיון שחלקו אף שאח"כ נשתתפו הוו כאחרים לענין חיוב קלבון: **ר"מ לשקלים.** ר"מ לטעמיה דאמר לעיל כשם ששקלי תורה כך קלבונו תורה: **שולחנין.** שגבו השקלים במדינה הן נוטלין אותן בשכרן: **להוצאת דרכים.** להביא השקלים לירושלים וי"מ להוצאות דרכים של השלוחים שהיו תחלה במדינה והולכים אח"כ למקדש: הדרן עלך באחד באדר

מתני' מצרפין שקלים לדרכונות. בני העיר שקבצו שקליהם יכולים להחליפן בדרכונות והוא מטבע של זהב להקל מעליהם משאוי הדרך: **שופרות.** תיבות שפיהן צר למעלה ומרחיב והולך כעין שופר כדי שלא יוכלו ליטול מהם כלום והיו עומדים בעזרה וכל א' מביא שקלו ונותן בו: **במקדש.** מקדש ממש ומדינה היינו בכל העיירות דבירושלים לא היו צריכין להשופרות היו קרוב להוליך למקדש: **ששלחו את שקליהן.** ביד שליח להוליכם ללשכה: **אם נתרמה תרומה.** מן הקופות שהיו תורמין לצורך הקרבנות על הגבוי ועל העתיד לגבות כדי שיהיה חלק הקרבנות אף לאותו שעדיין לא שקלו: **נשבעין השלוחים לגזבר.** דהואיל ונתרמה התרומה על המעות הללו קודם שנאבדו הרי נעשו כאילו היו ברשות הגזברים משעה שנתרמה וברשותם נגנבו הלכך נשבעים לגזברים שבועת השומרים: **ואם לאו.** שבשעה שאבדו עדיין לא נתרמה התרומה ברשות הבעלים אבדו הלכך נשבעים לבני העיר ופטורים: **שוקלין אחרים תחתיהן.** שהשקלים הראשונים שאבדו לא עלו להן: **גמ' ויעשו אותן מרגליות.** קושיא פריך אמאי אין מצרפין למרגליות שהוא קל יותר: **תוזל המרגליות.** וכן לכל שוה כסף אבל טיבעא לא זייל: **וכולן.** לעיל קתני התם הדברים שצריך לפדותם כגון בכור אדם ודומיהן וקאמר וכולן נפדין וכו': **מתניתא.** דקתני שהיו שופרות במדינה דוקא לתקלין חדתין דהיינו לשקלים של שנה הבאה אבל לתקלין עתיקין דהיינו למי שלא שקל אשתקד לא היו שופרות במדינה אלא צריך להביאן למקדש דוקא: **מתני'.** דקתני נגנבו ונאבדו נשבעים השלוחים ופטורים מלשלם: **אבל בשומר שכר אינו כדין זה.** דש"ש אינו נפטר בשבועה אלא חייב בגניבה ואבידה: **בלסטים מזוין.** דהוי אונס ובאונס אפילו ש"ש פטור אם נשבע שנאנסה: **אתיא כמ"ד.** מתני' דמחלק בין נתרמה קודם שנאבדה או לאחר שנאבדה: **על הגבוי.** שבני העיר גבו ומסרום ליד שליח: **לא בדא.** דלדידיה אפי' נתרמה התרומה קודם שנאבדה כיון דאין תורמין על הגבוי לא נכנסו המעות הללו לרשות הגזבר וברשות בני העיר קיימא ונשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן: **דר"ש היא.** הא דתנן במתני' דהשומרים נשבעים דר"ש היא דאל"כ הא קי"ל אין נשבעין על ההקדשות: **שבועות תקנה.** כדי שלא יזלזלו השומרים בשמירת הקדש אבל מדאורייתא

משנת אליהו

הלכה א כשם שהיו שופרות במקדש כו'. עיין מ"ש בפי' כאן הוא לשון מרן הגאון שהיה שיטתו כן בכולה ש"ס דלא כהמפרשים והדבר מוכרע ממקומו ועי' תוי"ט פ"ק מתני' ג' ד"ה במדינה: **כהיא דתנינן תמן כו'.** יל"ג ואין פודין בכלים דלא אידכר שם והכא בכלל שוה כסף דאיך אחריני ואלו נפדין בכסף חוץ מהשקלים יגרם שמא יזולו היינו השוה כסף וה"נ שמא תוזל המרגליות כו': **ותני כן עתיקין כו'.** הרמב"ם רפ"ג דשקלים בחיבורו כתב דגם במדינה היו עניים ועי"ל ג' אמרת היה לו בירושלמי ועי' תוס' יו"ט: **מתני' בשומר חנם כו'.** דברי הרמב"ם בפירושו כאן ומחיבורו פ"ג דשקלים אינם מובנים כלל. שסידר שם הלכה ח' דינא דבני העיר ששלחו ע"י שומר חנם דנשבע ולכן לשלם אין משלמין לעולם אף אם נתרמה התרומה קודם שנאבדו דאינו מחלק שם ובהלכה ט' סידר כל חלוקה דשומר שכר ומחלק בין נתרמה קודם לאחר כך. ונכר תמה מרן בכ"מ וכתב דמסברתו למד זאת. ואין זה דרכו של הרמב"ם לפתוח מחיבורו מסברתו אם אינו קושיא בגמ'. ויקד"ש הבית בלע"ג ונגלה לענ"ד בזה לפרש אליבי' דהרמב"ם כל סוגיא זו דירושלמי ודבבלי שסי' לו פירוש אחרת ואלו בי הבלשים מתם ב' הסוגיות. בגא לאפוקה סוגיין דירושל'. בגא שניה סוגיא דבבלי ולא פליגי אהדדי ולכן פסק כתרווייהו כדרכו בכ"מ. דבסוגיין מתחלת דתלמודא מוקי בשומר חנם כדאמר מתני' בש"ח דבש"ש צריך לאוקמי בלסטים מזוין ופשטא דמתני' ניחא לכי ורי' אבל הוא למגא גוונא לאוקמי גם בש"ש כמ"ש אפילו תימא כו' ועדיין לא סליק אדעתייהו לפרושי ליתא' דאין נשבעין על ההקדשות. אבל ר"ם הוא דרש"א קדשים שחייב באחריותן כנכסיו הן. ויל"ל דלדידי' בש"ח ואשמעת דב"ל דגמ' קאי ודלא תקשי מתמא' דכ"מ דאין נשבעין להקדש מוקים לה כר"ש. והכא חייב באחריותן אף בש"ח דנתרמה קודם שנאבדו דנהי"ע ששני בשמירתם לש"ח ולכן עליו נשבעין ואין משלמין גם כן אף בנתרמה קודם שנאבדו וכמ"ש הרמב"ם בפירושו לגדי'. ובמתני' לא חילק אלא אם נשבעין לגזברין או לבני העיר ונפקא מינה לתמספרש לקמן בסוגיא אבל משלמין בין כך ובין כך וזהו ניחא בסברת מרן הכ"מ דמ"ש ושוקלין אחרים כי קאי גם ארישא ולכן לא פריך הכא כדפריך בבבלי שם לאוקמתא דהא מני ר"ש תינח עד שלא נתרמה כו' אבל משנתרמה קדשים שאין חייב באחריותן הוא. דקבילנא ליה דבש"ח שמתו לש"ח אף בנתרמה חייב באחריותן ולדלקמן ור"ל ד"ה היא. דאף דנלמד דבש"ג חייב באחריותן וילמתר ר"י ניפיה לקמן הפריש שקלו ואבד חייב באחריותן עד שימסור לגזבר רק גם שח"ב

מסורת הש"ס

א) בכורות נו ב, ב) תוספתא פרק א' ועי' מנחות קח א, ג) בכורות נא א, ד) ב"מ דנ"ז ב יומא דס"ה א, ה) בכורות מט ב, ו) אמר, ז) עי' ב"מ נח א, ח) כתובות קח א,

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה יא ופרק ג משקלים הלכה ה והשגות:

לט ב מיי' פרק ג משקלים הל"ז והשגות:

א ג מיי' שם פ"ב הלכה ד:

ב ד מיי' שם הל"א:

ג ה מיי' שם פ"ג הלכה ח ט:

ד ו מיי' פרק יא מבכורים הלכה ו טוש"ע יו"ד סי' שם:

ה ז מיי' פרק א משקלים הל"א:

ו ח מיי' שם פרק ב הל"א (בהיפוך):

ז ט מיי' שם פרק ג הלכה ט:

ח י מיי' שם פ"ג הלכה ט:

נוסחת הבבלי

(א) ריקועי פחים ליפוי כו': (ב) כמי שטבעה ספינתו כו': (ג) א"ר יוסטי' בן סימון: (ד) ברם אית מאן דאמר אין כו':

הגהות הב"ח

(א) בני העיר ששלחו את שקליהן:

הגהות הגר"א

[א] חלקו הנכנסים וכו'. כנ"ל ועיין בק"ע: [ב] צ"ל אפי' חלקו ונשתתפו פטורים מן הקלבון והשאר נמחק. וה"פ אפילו חלקו ונשתתפו לטעמך נמי סלע א' שלימה יהי' פטורין מן הקלבון ומשני ר' ביבי וכו': [ג] ואין פודין בכלים ל"ג: [ד] בני העיר וכו' ל"ג לה:

גליון הש"ס

[א] עי' בריטב"א שבועות דף י' ע"ב וברש"י שם: